

den Disraeliska regeringen det gjort. Hela världen vet, att densamma med lättaste möda och i samklang med alla stormakterna, Ryssland inberäknadt, kunnat afvända det rysk-turkiska kriget, samt att efter detta krigs effektiva slut ingen annan makt än England hotat freden i Europa. Och likväl har detta kabinetts förnämsta krok för att fånga opinionen i landet varit dess oafslåtliga skryt med att Englands öfvervalde utgjort och utgör det enda skyddet för freden i Europa. På det högtidligaste afgaf det i parlamentet löftet, att icke offra en shilling eller ett skott krut för att skydda det eländiga turkiska regimentet. Och likväl har all dess politik gått ut på detta skydd. Listan på dess medlemmars, sändebuds och konsulers dels muntligen, dels i blåböckerna meddelade afsigtligt falska eller tvetydiga uppgifter vore mycket lång. Att allt detta kunnat ske, förklaras deraf, att hos alla folk, äfven hos det engelska, nationalfåfången och högmodet lätt kan retas af en regering, som lägger an härpå, samt att toryregeringen samvetslöst begagnat sig af detta medel.

Att så tillgått, deri hade det tidigare Gladstone'ska kabinettet otivfelaktigt någon skuld. Ty ett så mäktigt folk som det engelska kan svårigen i längden fördraga en absolut noninterventionspolitik likgiltigt åseende huru andra stater leda historiens gång. Partiets ledares valtal visa, att de för framtiden vilja undgå denna beskyllning.

Likväl kan det antagas för säkert, att den liberala styrelsen icke såsom det afgående kabinettet skall, för att afleda engelska folkets uppmärksamhet från de inre angelägenheterna, och för att hindra all minskning i börds- och penningearistokratins makt, söka ständigt nya anledningar att sysselsätta detsamma med utrikespolitiken och smickra nationalfåfången med förmenta stora segrar på detta fält samt sålunda hålla Europa i bäfvan för morgondagen.

Särskildt för Finland är de liberales seger i England en lycka, hvarföre densamma i vårt blad redan länge framhållits såsom ett önskningsmål. Man kan nu hoppas, att icke på lång tid någon fiendtlig flotta skall visa sig i Östersjön. Hvad man deremot ännu icke torde våga förutsätta, är, att England skulle frånga det officiella kaperiet, med dess rätta namn: sjöröfveriet. Men äfven den dagen skall väl komma, då denna skamfläck för 19:e seklets humanitära bildning skall försvinna. Och vi kunna icke heller vara likgiltiga för den förstärkning erkännandet i den Europeiska politiken af nationalisternas rätt genom den skeende styrelseförändringen i England kommer att vinna.

221 MED ANLEDNING AF OMBYTET AF UNDERVISNINGSMINISTER I RYSSLAND ...

Morgonbladet n:o 116, 22. V 1880

Med anledning af ombytet af undervisningsminister i Ryssland ha de ryska tidningarna innehållit uttalanden, som i flera än ett afseende äro märkliga. Flertalet blad angriper häftigt den afgångne ministern, väl icke för grunddragen i hans undervisningssystem, men för det sätt, hvarpå han tillämpat principerna. Grefve Tolstoj är, som bekant, en prononcerad anhängare af klassiciteten, och då för ett decennium sedan fråga väcktes om rätt äfven för de s. k. realgymnasierna att dimittera elever till universitetet, blef frågan genom honom afgjord sålunda, att denna rätt icke tilldelades detta slags läroverk. Detta är

dock, som sagdt, icke mot detta afgörande som pressen nu vänder sig, icke ens den del af densamma, som tidigare fäktat mot klassiciteten, utan är det handhafvandet af undervisningsangelägenheterna i öfrigt som utgör föremål för kritiken. Af de utdrag, vi här nedan meddela ur flere tidningars artiklar, skall man finna, i hvilken riktning angreppen på grefve Tolstoj gå. Man tilltror sig så mycket mindre att fördöma grundsystemet, som den nye ministern i afseende å frågan om de klassiska skolstudierna står på samma ståndpunkt som den afgangne och redan lärer förklarar, att hans öfvertagande af undervisningsportföljen icke innebär systemförändring. Hvad man främst synes lägga grefve Tolstoj till last är hans hänsynlösa sätt att besluta och genomföra reform på reform, utan att beräkna förhandenvarande förhållanden och resurser samt böjelsen att påtruga skolan och dess elever mera undervisningsämnen, än de mäktat med. De beslutna reformerna ha icke hunnit visa något resultat, innan de ersatts af nya, heter det, och i allmänhet har grefve Tolstoj för mycket komplicerat och mångskiftat undervisningsväsendet.

Af den ryska pressens artiklar i ämnet, hvilka, liksom deras anledning ministervexlingen, borde vara ett lämpligt *memento* för våra reformlystne skolkomitémedlemmar och andra vederbörande – följer här först *Golos*, hvilken tidning under skolstriden ifrigt bekämpade de klassiska studiernas preponderans i skolan.

Golos skrifver: Det är onödigt att yttra sig om det intryck, som underrättelsen om grefve Tolstojs afgang framkallade inom det ryska samhället; hvar och en, som sedan tio år tillbaka varit vittne till klagoropen från ryske fäder och mödrar, förstår blott alltför väl, hurudant detta intryck skulle bli. För öfrigt tillhör ju en statsman, som dragit sig från affärerna, historien, och ett omdöme från hans samtidas sida kunde vara behäftadt med partiskhet. För ögonblicket är det nog att ådagalägga, det den ifrågavarande ministern icke är ansvarig för allt, som tillskrifves honom.

Härrör väl den allmänna upphetsningen mot grefve Tolstoj från hans egenskap af en förkämpe för klassiciteten? Vi tro det icke. Man kan gilla den klassiska undervisningen i och för sig och likväl protestera mot det öfverdrifna arbete, som ålagta eleverne såväl inom skolvägarne som under förberedelsetimmarne och öfverhufvud yrka på någon hvila för dem under sommaren, hvilket det nugällande systemet ofta nog beröfvar dem. Upphetsningen är icke en följd af det antagna systemet, utan af den stränghet, hvarmed detsamma blifvit tillämpadt; den kallade öfverallt genom den senaste skolreformen passionerna till lifs. Man hade i sjelfva verket öfverantvaradt våra skolor till ett litterärt parti, hvilket kände sig som segrare. Man torde erinra sig den framstående ställning i denna strid, som intogs af redaktörerne för »Moskovskia Wädomosti». – Detta blad var väl likasom alla andra berättigadt än diskutera frågan och inverka på den allmänna opinionen, men det blir en olycka för landet, då ett litterärt kotteri ombildar sig till en myndighet och hejdlöst tillämpar sina teorier utan någon skonsamhet. Och sådan har i sjelfva verket hrr Katkows och Leontjews (redaktörerne för »Moskowsk. Wädom.») uppgift varit, de ha icke blott varit den högre skoladministrationens rådgifvare och kontrollörer, utan äfven försett densamma med förmågor. Större delen af ministèrens inflytelserikare personer ha debyterat i redaktionerna af »Moskowsk. Wädom.» och »Russkij Wjästnik.» – De beryktade moskowska journalisterne hade fullständigt tillskansat sig ministèren

för allmänna undervisningen. I medvetande af, att de hade makten i sina händer, ansågo de hvarje yttring af ett åskådningssätt, som var motsatt deras eget, för en fiendtlighet mot styrelsen och förkunnade det högt.

Grefve Tolstoj har emellertid, oaktadt denna pression förstått att underkundom motstå det någongång alltför hänsynslösa inflytandet af det moskovska kottieriet. Det är nog att härvid erinra sig, att han under loppet af åtta år hesiterat att till högsta sanktion framlägga det nya universitetsreglementet, oaktadt »Moskowsk. Wädomostis» oaflåtna och stormiga agitation. Men detta är ett undantag, och öfverhufvud har vår ministère för den allmänna undervisningen härtills de facto varit en hr Katkows ministèr. Det är derifrån som det allmänna missnöjet härrör, och det är detta som absolut måste upphöra. Hvarje ministèr bör vara en verkställare af suveränens och icke ett kottieris vilja; den bör handla i nationens alla klassers intresse och icke blott göra sig till ett organ för en viss minoritets förutfattade idéer.

Grefve Tolstojs afgang, fortfar Golos, är icke något symptom till en förändring af system, men väl till en modifikation i förmildrande anda af dess tillämpning. Bladet önskar, att den nya ministèren måtte veta att bevara sitt oberoende och hålla sig aflägsnad från hvarje kottieri. Dess förnämsta uppgift bör vara att vaka deröfver, att man omsorgsfullt vårdar sig om den ryska skolungdomen, att undervisningen ledes med fullkomlig opartiskhet, och att man lyssnar till samhällets röst i afseende på dess barns verkliga behof. Om också hvar och en icke kan vara skicklig att utarbete ett pedagogiskt system, så äro dock säkert elevernes föräldrar i stånd att bedöma, huruvida detta system blir väl tillämpadt och hvilka resultat det lemnar.

Bereg, det nya, de högsta admenstrativa kretsarne nära stående bladet, underkastar likaledes i en lång ledande artikel den Tolstojska ministèrens pedagogiska system en detaljerad undersökning och framhåller isynnerhet det nuvarande tillståndet i de ryska klassiska gymnasierna. Bladet konstaterar, att detta system innebär en passionerad karakter af öfverdrifter och till och med af ett slags intolerans. Det är den sekundära skolan som utgör vårdanstalten för nationens allmänna undervisning; det är i den som nationalandan bildas och från generation till generation fortgår i nationell och progressiv utveckling. Deri ligger orsaken, hvarföre skolan bör ha sin historiska utveckling och lika litet som kyrkan godtyckligt ombyta doktrin. Så har det tillgått i hela vestra Europa, men i Ryssland ha sedan tre quartsekei, sedan inrättandet af ministèren för allmänna undervisningen, ombildningarna på detta område icke haft någon ända. Ett system har icke ännu fått tid att slå rot, innan det blifvit ersatt genom ett annat. Den senaste reformen af gymnasierna daterar sig från år 1871. Den skedde på grundvalen af klassisk undervisning. Det är ingenting att säga om sjelfva systemet, men allt det onda har uppstått genom den våldsamt och hastighet, hvarmed reformen blef genomförd. Man led brist på lärare i klassiska språk, men man brydde sig icke derom; och till och med ännu i dag, efter det man dragit en hel emigration af tscheckiske professorer till Ryssland, och ett ryskt filologiskt seminarium blifvit inrättadt i Leipzig, har bristen knappt upphört. Man saknar till och med platser, der lärare af rysk nationalitet i grekiska och latin kunde utbildas sig, ty lärostolorne i latin vid de ryska universiteten stå vakanta. Denna otillräcklighet i medel för realiserandet af 1871 års reform, visade sig allaredan 1873. Det hände, att gymnasierna saknade elever,

skickliga att avsluta kursen. I distriktet Odessa skedde år 1873 ingen dimission från flertalet gymnasier. Detta kom sig emellertid icke af bristen på elever, det var goda lärare som fattades. Från och med följande året blef det nödvändigt att göra eftergifter i examensfordringarna, hvilka allt sedan dess fortfarit. Och huru många i gymnasierna inskrifna elever avslutade i dem sin kurs? 1878 undergingo i Odessadistriktets elfva gymnasier 114 elever (af hvilka 24 privatister) maturitets-examen; detta gör, om totalantalet elever anslås till 3 000, endast 4 procent, som avslutat sin kurs. Om man jemför antalet elever, som passerat genom de elfva gymnasiernas alla åtta klasser, med antalet af dem, som inträdt i desamma, så finner man för år 1870, att af de senare endast 16 $\frac{2}{3}$ procent avslutat sin kurs. Detta gör mera än 80 procent, d. v. s. ett tusental ynglingar, som icke kunnat utgå från gymnasierna inom ett enda af kejsaredömet's tio skoldistrikt.

De klassiska gymnasierna ha också lemnat den minsta kontingenten till de filologiska fakulteterna vid våra universitet. Vid universitet i Odessa funnos till ex. 1878–79 119 filologie studerande, af hvilka endast *elfva* hade utgått ur klassiska gymnasier; alla öfriga voro seminarister. Detta är dock intet förvånande, då man betäcker, på huru låg ståndpunkt undervisningen i de döda språken stå i gymnasierna. 75 procent af de elever, som i Odessa-distriktet aflagt maturitetsexamen, ha dervid erhållit endast 3 röster, som är det lägsta vitsord för att gå igenom. Det har också händt, att sedan tillträdet till universiteten 1879 förbjöds för seminarister, som icke motsvarade de vilkor, som i allmänhet fordras för inträde i de högre läroanstalterna, ha i filologiska fakulteten i Odessa inskrifvits endast *tre* studenter, och öfverhufvud har, om man afser från kontingenten till de medicinska fakulteterna vid mediko-kirurgiska akademien, antalet nyinskrifna studenter minskats med mera än hälften. – Och undervisningen i andra discipliner än klassiska språk, huru än väl dermed bestäldt vid våra gymnasier? Vi tveka icke att förklara, att den blifvit uppoffrad för de döda språken. Och hvilket mäktigt element för utveckling och civilisation för skolornas ungdom ligger icke i studiet af det ryska språket och litteraturen, den allmänna och nationella historien! Allt härvidlag är dock stäldt i andra rummet. Läraren, ett offer för reglementet, försöker understundom att återvinna sitt inflytande genom att gifva eleverne högre vitsord, som kunde tillförsäkra sig deras sympatier. – Cirkuläret af den 14 maj 1879 tycktes ana vådan häraf, men den lemnade gymnasiilärarne ännu större tillfälle till att bland eleverne propagera läror, hvilka för desse varit bättre att alls icke känna.»

»Bereg» slutar sin artikel med den förklaring, att alla de ofvanuppräknade missförhållandena härröra, icke från sjelfva systemet, utan dess tillämpning.

Såsom prof på det häftiga språk, »Bereg» begagnar sig af i sin ofvanrefererade artikel återgifva vi här nedan i ordagrann öfversättning några strofer derur.

Om den sedliga atmosfer, som för närvarande råder i de ryska läroanstalterna, utlåter sig bladet: »Hyckleri, apati, andefattig formalism, ett låt-gå-system i stället för ledning af angelägenheterna, diverse anekdoter om pedagoger och elever – dessa utgöra hufvudelementen af denna atmosfer. Eleverne erkänna, att de mindre bildas än plågas, att de tvingas att iakttaga en mängd formaliteter och vilkor, som skenbart icke hafva någon nytta. Under sådana förhållanden kan intet förtroende till undervisningen, ingen aktning för lärarene och gymnasialstatuterna uppstå; gymnasiernas sedligt uppfostrande inflytande på eleverne

reducerar sig sålunda till noll».

Ministären har upprepadt klagat deröfver, att familjen intagar en fiendtlig ställning till skolan, att den senares auktoritet icke upprätthålles af den förra. »Bereg» frågar i följd häraf: »Hvem bär väl skulden härför? Af hvilka familjer räknar man väl flere, – sådana, hvilkas söner absolvera gymnasierna, eller sådana, som icke veta hvad de skola taga sig till med sina söner, som icke kunna komma framåt? Icke sällan oroas en fader af den tanken, att man – om icke i dag, så kanske redan i morgon – skall kalla honom till gymnasium för att låta honom ingifva en anhållan om sin sons utskrifning, för att icke låta saken komma ända till relegation och sålunda beröfva honom rättigheten att på annat håll, i värsta fall i realskolorna, försöka sin lycka. En klen tröst för en fader, att man visserligen låter hans son slippa att lida kroppsstraff, men dock utvisar honom, om ock under täckmanteln af en ansökt skillnad. Ja, hemmet och skolan stå fiendtligt gentemot hvarandra, men hvarföre har man låtit det komma så långt?»

10

»Bereg» sammanfattar slutligen sina omdömen om gymnasierna i uttrycket »demoralisation». »Demoraliserade äro lärarene», heter det, »de sätta ingen tro till andan och allvaret af sin uppgift, ha tillfälligtvis kommit sig till sina platser, sysselsätta sig med idéer, som äro vidt skilda från pedagogiska sträfvanen. Demoraliserade blifva lärjungarne: de hafva icke den ringaste tro framför allt på det, som också förnekas af deras lärare. Demoraliseradt är samhället: det blickar med förbittring, förakt och hån på gymnasierna. Samhället kan dock till sin ursäkt hänvisa på de resultat, som man kan iakttaga hos eleverne – de sitta i fängelserna, på de anklagades bänkar för delaktighet i propagandan, på elevernas berättelser och kagomål, på den egendomliga chronique scandaleuse, från hvilken alldeles icke alla gymnasier äro fria».

20

Gymnasiernas betydelse såsom »allmänna bildningsanstalter» låter enligt »Bereg» åsigt fixera sig sålunda: »Gymnasiet är icke »plantskolan för en sund utveckling af det uppväxande släktet», huru mycket man än må söka göra detta troligt. Tvertom, det är hellre det näste, der misnöjet utkläckes, det är fältet för »tillfällig upphetsning», som enligt fjolårets majcirkulär t. o. m. drifver till sjelfmord, hvarest rötterne för allt erkännande af en auktoritet öfverhufvud undergräfvats och vanan att förhålla sig negerande till samhälls- och statsordningen från första början mognar. Eleven gör knappast den ringaste skillnad deremellan och skolordningen».

30

I afseende på de kyrkliga förhållandena yttrar bladet: »Och huru står det till med den rätttroga kyrkan? Den är ju *också* omgestaltad? O ja!... Tidigare hade man att anteckna, att adeln höll sig på afstånd, nu kommer bristande interesse hos presterskapet härtill. Man har förstorat församlingarna genom att tillsluta kyrkorna – i de rättroghes tempel bygga korpar och ugglor sina bon».

40

222 MED ANLEDNING AF OMBYTET AF UNDERVISNINGSMINISTER I RYSSLAND.

Morgonbladet n:o 118, 25. V 1880

50

Vi fortsätta i dag vår i lördagsnumret påbörjade redogörelse för den ryska pressens uttalanden i anledning af grefve Tolstojs afgang såsom rysk undervisningsminister.